

**KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSILLE 2025-2030,
EU:N NIMISUOJAJÄRJESTELMÄN
TEHOKKAAMPI HYÖDYNTÄMINEN SUOMESSA**

KEHITTÄMISSUUNNITELMA VUOSILLE 2025-2030,

NIMISUOJAJÄRJESTELMÄN TEHOKKAAMPI HYÖDYNTÄMINEN SUOMESSA

Kehittämissuunnitelman tavoitteena on aktivoida suomalaisia tuottajia, elintarvikeyrityksiä ja muita toimijoita paitsi uusien nimisuojahakemusten laatimiseen, myös jo saatujen nimisuojiin parempaan hyödyntämiseen. Tavoitteena on, että Suomessa olisi 30 EU-nimisuojusta merkintää vuoteen 2030 mennessä ja merkintöjä pystyttäisiin hyödyntämään myös kaupallisesti nykyistä paremmin, myös viennissä. Lisäksi tavoitteena on, että nimisuojuotteiden ja –merkintöjen tunnettuus kasvaa Suomessa.

Tämä asiakirja sisältää järjestelmän kuvauksen sekä kehittämissuunnitelman tarvittavine toimenpiteineen.

1. NIMISUOJAJÄRJESTELMÄN KUVAUS

1.1 EU:n laatujärjestelmät

Nimisuoja on Suomessakin vakiintunut nimitys, jolla tarkoitetaan maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojattuja alkuperänimityksiä (SAN) ja maantieteellisiä merkintöjä (SMM) sekä aitoja perinteisiä tuotteita (APT) koskevia EU-tason laatujärjestelmiä.

Käytössä on seuraavat järjestelmät:

- Alkuperänimitys (SAN) on vaativin, sillä siinä tuotteen laatu tai ominaisuudet johtuvat olennaisesti tai yksinomaan sen maantieteellisestä alueesta. Tuotanto-, jalostus- ja valmistusvaiheet tapahtuvat kokonaisuudessaan kyseisellä alueella. Esimerkiksi ”Prosciutto di Parma”, viineistä ”Champagne” ja suomalaisista nimityksistä ”Lapin Puikula” ovat suojattuja alkuperänimityksiä.
- Suojatussa maantieteellisessä merkinnässä (SMM) tuotteen tietty laatu, maine tai muu ominaispiirre johtuu pääosin sen maantieteellisestä ympäristöstä. Vähintään yhden tuotanto-, jalostus- tai valmistusvaiheista on tapahduttava kyseisellä alueella. Esimerkkeinä voidaan mainita ”Bayerischer Bier”, ”Puruveden muikku” ja alkoholituotteista ”Cognac”.

Kun puhutaan maantieteellisistä merkinnöistä, tarkoitetaan yllämainittuja järjestelmiä. Maantieteellinen merkintä on tavaramerkin tavoin immateriaalioikeus, jolla suojataan sellaisen tuotteen nimi, jonka ominaisuudet tai maine johtuvat sen maantieteellisestä alkuperästä. Erona tavaramerkkiin on se, että suojasta hyötyvät kaikki kyseisen alueen tuottajat, jotka noudattavat tuote-eritelmaa eli komissioon lähetettyä tuotekuvausta tuotteen ominaisuuksista, valmistustavasta ja raaka-aineista.

- Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimet voidaan rekisteröidä myös aitoina, perinteisinä tuotteina (APT). Se eroaa edellä mainituista järjestelmistä siinä, että myös muut kuin alueen tuottajat voivat myydä kyseisellä nimellä, kunhan ne noudattavat tuotteen reseptiä. Esimerkiksi ”Karjalanpiirakka” voidaan tuottaa myös Suomen ulkopuolella, kunhan se tuotetaan tuote-eritelmän reseptin mukaisesti.

1.2 Lainsäädäntö

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimisuojaajärjestelmä on ollut Euroopan yhteisön laajuisena voimassa vuodesta 1992. Nimisuojaajärjestelmä uudistettiin vuonna 2024, jolloin maataloustuotteiden, ml. elintarvikkeiden, viinin ja tislattujen juomien nimisuojaajärjestelmät yhdistettiin, pl. viinisektorin nimisuojiin liittyvä valvonta.

Tällä hetkellä voimassa oleva EU-tason perusasetus on 13.4.2024 julkaistu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1143 viinejä, tislattuja alkoholijuomia ja maataloustuotteita koskevista maantieteellisistä merkinnöistä sekä aidoista perinteisistä tuotteista ja maataloustuotteiden vapaaehtoisista laatumerkinnöistä, asetusten (EU) N:o 1308/2013, (EU) 2019/787 ja (EU) 2019/1753 muuttamisesta sekä asetuksen (EU) N:o 1151/2012 kumoamisesta.

Tarkempia määräyksiä näistä asetuksista annetaan komission toimeenpano- ja delegoiduilla asetuksilla, jotka tulevat voimaan viimeistään 1.1.2025.

Siltä osin kuin kyse ei ole suoraan sovellettavasta unionin oikeudesta, näistä seikoista säädetään kansallisesti elintarvikelaissa 297/2021 ja maataloustuotteiden

markkinajärjestelystä annetussa laissa 1336/2022. Näihin ehdotetaan tehtäväksi vähäisiä teknisiä muutoksia. Samalla ehdotetaan muutettavaksi sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia siten, että sen verkkotunnuksien valvontaa koskevat säännökset kattaisivat myös nimisuojaan liittyvät seikat uudistetun Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Määräykset nimisuojuotteiden rekisteröimisestä ja rekisteröidyn nimisuojuotteen valmistamisen ilmoittamisesta on säädetty maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa No 123/2020.

Nimisuojujatyöryhmän tehtävistä ja kokoonpanosta säädetään MMM:n asettamispäätöksellä (VN/2090/2024). Nimisuojujatyöryhmän tehtävänä on käsitellä nimisuojujärjestelmien toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä ja tehdä järjestelmiä koskevia kehittämissuhteita sekä antaa maa- ja metsätalousministeriölle lausuntoja järjestelmän toimeenpanoon liittyvissä kysymyksissä.

1.3 Suojauksen vahvuus

Maantieteellisen merkinnän suojaus on vahva, sillä se kieltää myös mielle yhtymät. Tuotetta ei siis voi markkinoida, vaikka Feta-juuston makuisena tai tyyppisenä, jos se ei ole Kreikassa vaatimusten mukaisesti tuotettu Feta-juusto. Suojauksen vahvuudesta meillä on jo Suomessa kokemuksia: Suomalainen Feta joutui vaihtamaan nimensä Salaattijuustoksi. Myös tavaramerkkinimet Ålvados ja Verlados joutuivat muuttamaan nimensä ranskalaisten tuottajien valitettua nimien muistuttavan liikaa suojattua Calvadosta.

Myös suhteessa tavaramerkkiin maantieteellisen merkinnän suojaus on voimakkaampi.

Asetuksen 2024/1143 mukaan nimen rekisteröiminen muuna teollis- tai tekijänoikeutena kuin maantieteellisenä merkintänä, erityisesti tavaramerkkinä, on kiellettävä yhden vuoden ajaksi maantieteellisen merkinnän rekisteröinnin peruuttamisesta, paitsi jos tällainen teollis- ja tekijänoikeus oli ollut olemassa tai tällainen tavaramerkki oli rekisteröity ennen maantieteellisen merkinnän rekisteröintiä. Sellaisen tavaramerkin, jonka käyttö olisi nimisuojuan vastaista, rekisteröintihakemus hylätään, jos tavaramerkin rekisteröintihakemus on jätetty sen päivän jälkeen, jona maantieteellisen merkinnän rekisteröintihakemus on

toimitettu komissiolle. Sellaisen tavaramerkin, jonka käyttö on nimisuojan vastaista, mutta jota on haettu, joka on rekisteröity tai jota on käytetty vilpittömässä mielessä unionin alueella, jos tästä mahdollisuudesta säädetään asiaankuuluvassa lainsäädännössä, ennen päivää, jona maantieteellisen merkinnän rekisteröintihakemus on jätetty komissiolle, käyttöä voidaan jatkaa ja tavaramerkki voidaan uusia maantieteellisen merkinnän rekisteröinnistä huolimatta edellyttäen, että tavaramerkin mitättömyys- tai menettämisperusteita ei ole olemassa. Tällöin sallitaan maantieteellisen merkinnän, kun se on rekisteröity, ja asianomaisen tavaramerkin käyttö.

Maantieteellisen merkinnän suojaus on voimassa automaattisesti koko EU:n alueella ja EU:n ja kolmansien maiden välisten sopimusten kautta myös kyseisissä maissa.

1.4 Suojauksen merkitys

EU:n nimisuojaajärjestelmän tavoitteena on suojata tuotteita vakiintuneen nimen väärinkäytöltä ja huokeammilta väärennöksiltä, mutta myös lisätä tuotteiden tunnettuutta sekä helpottaa niiden markkinointia. Kuluttajalle suojaus on tae siitä, että tuotteen alkuperä, raaka-aineet ja valmistusmenetelmä tunnetaan.

Nimisuojan taloudellista merkitystä koko EU-alueella kuvaavat luvut ovat vuodelta 2017, mutta ne ollaan komission mukaan päivittämässä vuoden 2025 aikana.

Vuonna 2017 nimisuojat tuotteiden myyntiarvo oli 77,1 miljardia euroa, mikä vastasi 7 % EU:n elintarvike- ja juomasektorin arvosta. Rypäleviinien osuus kokonaisarvosta oli yli puolet, maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden 35 % ja väkevien alkoholijuomien 13 %.

Maantieteellisen merkinnän omaavasta tuotteesta saatava hinta oli keskimäärin kaksinkertainen standardituotteeseen verrattuna. Viineillä se oli 2,85 kertaa, väkevillä alkoholijuomilla 2,52 sekä maataloustuotteilla ja elintarvikkeilla 1,5 kertaa standardituotetta suurempi.

Viennin arvo vuonna 2017 kolmansiin maihin oli 17,03 miljardia euroa, mikä oli 15,5 % EU:n elintarvike- ja juomasektorin viennistä. Viinit olivat tärkein vientituote sekä arvoltaan (51 %) että määrältään (50 %). USA, Kiina ja Singapore olivat tärkeimmät vientimaat kattaen puolet maantieteellisen merkinnän omaavien vientituotteiden arvosta.

Euroopan Unionissa nähdään, että maatalouden kilpailukyvyn parantamiseksi on määrän sijaan panostettava tuotteiden korkeaan laatuun. Komission mukaan nimenomaan maantieteellisen merkinnät omaavat tuotteet ovat laatutuotteita, minkä takia sekä menekinedistämistä että maaseudun kehittämistä koskevassa EU-lainsäädännössä painotetaan tukien kohdistamista näihin.

Maantieteellisten merkintöjen suojelu kolmansissa maissa on tärkeä osa vapaakauppaneuvotteluja. Merkinnät on suojattu jo yli 30 sopimuksessa. EU:n liittyminen Lissabonin sopimuksen Geneve-asiakirjaan vuonna 2020 mahdollistaa kansainvälisessä rekisterissä olevien nimitysten suojelun kaikkiin sopimuksen 35 jäsenmaahan. Koska vain kaupallisesti tärkeimmät nimitykset voidaan rekisteröidä näissä sopimuksissa, on Suomi esittänyt ainoastaan maantieteellisen merkintöjen 'Suomalainen vodka' ja 'Suomalainen marjalikööri' rekisteröintiä niissä. Parhaillaan uusista sopimuksista neuvotellaan useiden maiden kanssa.

1.5 Rekisteröidyt nimitykset

EU:n virallisen eAmbrosia-rekisterin mukaan yhteisössä on kesään 2024 mennessä suojattu noin 3900 nimitystä. Lisäksi vapaakauppasopimusten nojalla oli kesään 2024 mennessä suojattu yli 1800 kolmansien maiden nimitystä, mikä ilmenee EU:n GI View-tietokannasta . Noin 1700 suojatuista EU:n nimityksistä on rypäleviinejä, suojattuja väkeviä alkoholijuomia on noin 280 ja loput ovat maataloustuotteita ja elintarvikkeita. Näistä eniten on suojattu hedelmiä, vihanneksia sekä juustojen nimityksiä.

Nimitysten määrä on yhteisön alueella jakautunut epätasaisesti, sillä valtaosa tuotetaan Etelä-Euroopan jäsenmaissa (Italia, Ranska, Espanja, Portugali ja Kreikka). Kiinnostus maantieteellisiä merkintöjä kohtaan on kuitenkin kasvanut myös useissa muissa jäsenmaissa, etenkin itäisemmän Euroopan maissa. Tämä johtuu mm. maiden halusta hyötyä lisääntyneistä EU:n menekinedistämisrahoista.

Suomalaisista tuotteista on kesään 2024 mennessä suojattu 14 nimitystä, joista kaksi on väkeviä alkoholijuomia.

1.6 Suojauksen hakeminen ja hakemuksen käsittely

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden nimitysten rekisteröinti on kaksivaiheinen prosessi, joka käsittää sekä kansallisen käsittelyn että käsittelyn EU-tasolla. Rekisteröintihakemusten sisällöstä on tarkemmin määritelty perusasetuksissa ja toimeenpanoasetuksissa.

Suomessa hakemuksen käsittelystä vastaava viranomainen on Ruokavirasto, joka tutkii, onko hakemus perusteltu ja täyttääkö se vaatimukset. Mikäli hakemus täyttää vaatimukset, Ruokavirasto julkaisee nimisuojuatuotteen rekisteröintiä koskevan hakemuksen viraston Internet-sivuilla. Kansallisessa vastaväitemenettelyssä vastaväite on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun nimisuojuatuotteiden rekisteröintiä koskeva hakemus on julkaistu. Mikäli ei tule vastaväitteitä, myönteinen päätös julkaistaan ja hakemus lähetetään komissioon.

EU-tasolla hakemukset käsitellään komissiossa Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston (DG AGRI) yksikössä F3. 'Maantieteelliset merkinnät'. Hakemuksen tultua komissioon, komission tulee reagoida siihen kuuden kuukauden sisällä. Kun hakemus on hyväksyttävissä, se julkaistaan EU:n Virallisessa lehdessä, jolloin muilla EU-mailla ja niiden toimijoilla on kolme kuukautta aikaa tehdä vastaväite. Jos vastaväitteitä ei esitetä, nimitys rekisteröidään. Mikäli vastaväitteitä esitetään, komissio pyytää osapuolia kahdenvälisiin neuvotteluihin. Jos neuvotteluissa ei saada sovintoa, komissio hyväksyy hallintokomiteamenettelyllä toimeenpanosäädöksiä, joilla päätetään rekisteröinnin hyväksymisestä, hyväksymisestä tietyillä ehdoilla tai muutoksilla, tai sen hylkäämisestä.

Käytännössä mitään hakemusta ei hyväksytä sellaisenaan, vaan yleensä komissio pyytää jäsenmailta lisäselvityksiä, korjauksia tai parannusehdotuksia useampaan kertaan.

Lisätietopyynnöt liittyvät yleensä tuotteen erityisyyteen ja nykymaineeseen, eli maineen tulisi perustua historiallisen maineen lisäksi erityisesti tuotteiden nykymaineeseen (esimerkiksi lehtijutut, palkinnot, tapahtumat). Tässä on tärkeää käyttää lähteitä, joissa nimisuojaaja hakevan tuotteen nimi on selkeästi ja tarkasti esillä. Tuotekuvauksen on oltava riittävän tarkka ja selkeä, jotta se mahdollistaa valvonnan.

Mikäli vastaväitteitä ei tule, hakemuksen rekisteröinti kestää EU-tasolla keskimäärin kaksi vuotta. Jos hakemusta kohtaan esitetään vastaväitteitä, käsittely kestää vähintään kolme vuotta. Viime vuosina EUIPO eli EU:n teollisoikeuksien virasto on hoitanut osan hakemusten

teknisestä käsittelystä. Nimisuojarahakemuksen hyväksyminen kestää parhaimmillaankin useamman vuoden.

Nimisuojarahakemusten käsittely muuttuu 1.1.2025 alkaen ruokavirastossa maksulliseksi (96 €/h).

2 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

2.1 Nykytilanne

Suomessa kiinnostus nimisuojarahjestelmää kohtaan on ollut vähäistä, mutta se on ollut kasvussa. Hakemusten käsittelyn muuttuminen maksulliseksi 1.1.2025 alkaen vaikuttanee hakemusten määrään.

Suomalaisista tuotteista ”Lapin Puikula”, ”Lapin Poron liha”, ”Lapin Poron kuivaliha”, ”Lapin Poron kylmäsavuliha” ja ”Kitkan viisas” (muikku) on suojattu alkuperänimityksinä (SAN). ”Puruveden muikku”, ”Kainuun rönttönen” (marjapiirakka), ”Aito Saunapalvikinkku” ja ”Suonenjoen mansikka” sekä alkoholituotteista ”Suomalainen Vodka” ja ”Suomalainen Marjalikööri/Hedelmälikööri” on suojattu maantieteellisinä merkintöinä (SMM). Lisäksi ”Karjalanpiirakka”, ”Sahti” ja ”Kalakukko” on rekisteröity aitoina, perinteisinä tuotteina (APT).

Toisin kuin monissa muissa jäsenmaissa, Suomessa ei ennen EU-jäsenyyttä ollut kansallista järjestelmää nimitysten rekisteröimiseksi, vaan meillä yritykset ovat perinteisesti suojanneet tuotteensa tavaramerkkeinä. EU-jäsenyyden myötä järjestelmä tuli voimaan uutena toimenpiteenä, eikä sen etuja ole osattu hyödyntää tarpeeksi. Suomi on harvaan asuttu maa pitkin etäisyyksineen, ja meillä etenkin kauppa, mutta myös elintarviketeollisuus on keskittynyt. Muun muassa nämä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että tuotteiden yhteyttä niiden maantieteelliseen ympäristöön ei ole nähty lisäarvona, vaan tuotteet on suojattu tavaramerkkeinä nimisuojan sijaan.

Alkoholituotteita lukuun ottamatta jo rekisteröidyt nimitykset ovat paikallisia tuotteita, joita ei ole riittänyt vientiin. Tuottajat eivät ole myöskään osanneet hyödyntää EU-tason rekisteröintiä markkinoinnissaan, minkä takia suojauksesta saatava lisäarvo ei ole siirtynyt

myyntihintoihin. Tuotekehittelyn seurauksena tuotteiden raaka-aineet, ominaisuudet ja valmistustapa voivat muuttua hyvinkin nopealla aikataululla. Osa valmistajista onkin kokenut rekisteröinnin hankalana asiana, koska suojauksen saaneiden tuotteiden osalta pitää noudattaa komissioon aikoinaan lähetettyä tuotekuvausta.

Olisi tärkeää, että myös elintarviketeollisuus kiinnostuisi enemmän järjestelmästä, jotta saataisiin hakemuksia suuremmassa mittakaavassa valmistettavien tuotteiden osalta. Vanha käsitys siitä, että tuotteiden on oltava perinteisiä, ei pidä paikkaansa. Maantieteellisten merkintöjen osalta riittää, että tuote on ollut kyseisellä nimellä markkinoilla muutaman vuoden tai se on muuten yleisesti tunnettu. Ainoastaan aitojen, perinteisten tuotteiden osalta on voimassa vaatimus siitä, että tuote on perinteinen eli että sitä on valmistettu vähintään 30 vuotta.

Myös paikallisten tuotteiden nimityksistä tarvitaan lisää hakemuksia. Esimerkiksi Sahti on nykyisin suojattu APT-nimityksenä, jolloin vain sen resepti on suojattu. Sen osalta ollaan kuitenkin harkitsemassa myös maantieteellisen merkinnän suojausta. Meillä on kehitelty viime vuosina myös useita paikallisia oluita, joille suojausta voitaisiin hakea. Samoin suojausta voitaisiin hakea esimerkiksi leipomotuotteille, marjatuotteille ja maitotuotteille. Suomessa on myös useita alkoholituotteita, joille kannattaisi hakea maantieteellistä merkintää.

Tiettyt suomalaiset tuotteet, kuten mustikka, kasvavat myös muissa Pohjoismaissa, joten niiden nimitysten osalta selvitetään mahdollisuutta yhteiseen hakemukseen Ruotsin kanssa.

Nykyisten suojattujen nimitysten osalta pitää huomioida tuotekehitys ja uudet tuotantomenetelmät. Tuote-eritelämään on myös mahdollista hakea muutoksia.

2.2 Tavoitteet

2.2.1 Myönteisen tietoisuuden lisääminen järjestelmästä

Uusien suomalaistuotteiden rekisteröinnit ovat nousseet hyvin esille mediassa. Tätä on jatkossa syytä hyödyntää ja samalla tuoda esille järjestelmää ja jo aiemmin rekisteröityjä

tuotteita laajemminkin. Viestinnän olisi hyvä olla yrityslähtöistä, mutta muut toimijat voisivat toimittaa yrityksille päivitettyä materiaalia jo etukäteen.

Yleisesti nimisuojausmerkintöjä koskeva järjestelmä on Suomessa varsin tuntematon sekä suurelle yleisölle että tuottajille. Tiedotusvälineissä järjestelmä on kuitenkin saanut enenevässä määrin myönteistä julkisuutta. Enemmän ovat kuitenkin olleet esillä tapaukset, joissa suomalaisten tuotteiden nimiä on jouduttu muuttamaan, koska niissä käytetyt raaka-aineet tai valmistusmenetelmät eivät enää vastaa rekisteröityjen nimien suojausta. Rekisteröityjen tuotteiden valmistajat eivät aina noudata EU-vaatimusta siitä, että tuotteiden kaupankäynnissä nimisuojauslogot on merkittävä pakkauksiin.

On tärkeää, että nimisuojausta koskeva informaatio ja hakemuksia koskevat ohjeet löytyvät yhdestä paikasta, ja että tieto on ajantasaista. Tämä helpottaa sekä kuluttajien että tuottajien, kaupan ja teollisuuden tiedon saantia.

Matkailu ja erityisesti ruokamatkailu ovat kasvussa ja nimisuojaustuotteita voitaisiin siinä yhteydessä tuoda vahvemmin esille. Hungry for Finland -ruokamatkailustrategiassa on huomioitu nimisuojaustuotteiden hyödyntäminen.

Keskeiset toimenpiteet:

- Päivitetään säännöllisesti Ruokaviraston www.ruokavirasto.fi/nimisuoja-sivustoa, jolle on koottu nimisuojausta koskeva informaatio.

Vastuutaho: Ruokavirasto

- Lisätään nimisuojausnäkyvyyttä ammattilehdissä, –uutiskirjeissä ja –verkostoissa, kaupan yritysten asiakaslehdissä sekä oppilaitoksissa.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Haaga Helia, muut oppilaitokset ja koulut, MARA, kaupan yritykset, MMM

- Kehitetään yhteistyötä maaseutuverkoston kanssa, tuoden nimisuoja-asioita esille mm. maaseutuverkoston verkostoaamuissa, kulttuuriperintökampanjassa sekä lähiruokapäivässä.

Vastuutaho: MMM, Maaseutuverkosto, HY/Ruralia-Instituutti

- Lisätään jollekin jo olemassaolevalle sivustolle (esim. Hungry for Finland ja/tai VisitFinland) ”Olen maistanut palan Suomea” tai muu vastaava sisältö sisältäen esim. valmiin reitin/listan/leimattavan kortin nimisuojuotteiden maistamiseen, nimisuojuamenu-ehdotuksia ja tuotteita maistaneille tarkoitetun, tulostettavan todistuksen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Hungry for Finland, mahdollisesti myös Visit Finland

- Selvitetään mahdollisuutta perustaa nimisuojuotteiden valmistajien yhdistys tai verkosto, jossa tuottajat voivat vaihtaa kokemuksiaan nimisuojujärjestelmän hyödyistä sekä konkreettisia ideoita koskien nimisuojuuttujen tuotteiden hyödyntämistä. Yhdistys tai verkosto voisi myös toimia EU-menekinedistämisrahoituksen hakijatahona.

Vastuutaho: Yritykset

- Tiedotetaan tuotteista ja järjestelmästä aktiivisesti ruokatoimittajille ja medialle laajemminkin. Nostetaan suomalaisia nimisuojuotteita esille yhteistyössä mm. kokkimaajoukkueen kanssa, Vuoden kokki- ja Vuoden tarjoilija-kilpailujen yhteydessä, pohjoismaisissa kokki- ja tarjoilija-oppilaskilpailuissa sekä Suomessa järjestettävien ruoka-alan tapahtumien yhteydessä.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Haaga-Helia, MARA, MMM

2.2.2 Suomalaisen nimisuojuatuotteiden parempi kaupallinen hyödyntäminen Suomessa

Keskeiset toimenpiteet:

- Kannustetaan toimijoita käyttämään rekisteröidyissä tuotteissa nimisuojuologoja ja –merkkintöjä. Järjestetään pakkausmerkkintöihin liittyvä, konkreettisia esimerkkejä ja mahdollisuuksia esille tuova työpaja toimijoille.

Vastuutaho: Ruokatieto, Lihakeskusliitto, ETL, MMM, Ruokavirasto

- Tiedotetaan kaupan ja ravintola-alan toimijoille nimisuojuaan liittyvistä säännöistä ja valvonnasta mahdollisimman selkeästi, muistuttaen, että järjestelmällä suojellaan myös suomalaisia tuotteita. Tuote-eritelmien ja yhtenäisten asiakirjojen lisäksi tarvittaisiin yksinkertaisia ja selkeitä ohjeistuksia käytännön työhön. Tavoitteena on, että toimijat näkisivät nimisuojujärjestelmän mahdollisuutena, eivätkä pelkästään elinkeinoa vaikeuttavana tekijänä. Tällä hetkellä muiden EU-maiden nimisuojuatuotteiden valvontaan liittyvä uhka saa toimijat suhtautumaan epäilevästi koko järjestelmään.

Vastuutaho: MARA, PTY, MMM, Ruokavirasto

- Panostetaan ruualliseen viestintään lisäämällä keittiömestareiden tietoisuutta suomalaisista nimisuojuatuotteista osana koko EU:n nimisuojujärjestelmää. Kannustetaan keittiömestareita hyödyntämään ja nostamaan esille suomalaisia nimisuojuatuotteita. Lisäksi kannustetaan tuomaan nimisuojuatuotteita esille myös ulkoministeriön maakuvatyössä ja ulkomaan edustustojen tarjoiluissa. Yhdistetään nimisuojuatuotteet satokausiajatteluun.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, MMM, UM, MARA, Suomen keittiömestarit ry

- Selvitetään mahdollisuutta järjestää nimisuojuamenusta kilpailu keittiömestareille ja ravintoloille.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, MARA, Suomen keittiömestarit ry, MMM

- Selvitetään, kuinka suomalaisia nimisuojujattuja tuotteita voitaisiin paremmin nostaa esille vähittäiskaupassa kaupan kannalta kiinnostavalla tavalla, ottaen huomioon kilpailulainsäädäntö ja se, että kyseessä on yritysten oma valikoimahallinta. Selvitetään, olisiko nimisuojujatuotteita parempi tuoda esille erityishyllyissä ja –kampanjoissa vai normaalihyllyissä ei-nimisuojujattujen tuotteiden kanssa (vrt. vege- ja luomutuotteet). Arvioidaan myös tarvetta kuluttajakampanjoihin vähittäiskaupassa sekä mahdollisuuksia hyödyntää erityisesti matkailijoille suunnattuja paikallisia kampanjoita esimerkiksi Ahvenanmaalla ja Pohjois-Savossa, eli alueilla, joissa nimisuojujattuja tuotteita on eniten. Selvitetään, kuinka suomalaisia nimisuojujattuja tuotteita voisi saada näkyville kauppaketjuissa, joissa muiden EU-maiden nimisuojujatut tuotteet ovat jo näkyvästi esillä (esim. Lidl).

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Maa- ja kotitalousnaiset, kaupan yritykset, HORECA-tukut

2.2.3 Uusien nimisuojujatuotteiden saaminen Suomeen

Suomalaisia nimisuojujatuotteita on rekisteröity vain 14 kappaletta. Mahdollisia nimityksiä on viime vuosina kartoitettu ja hakemusten määrä onkin ollut nousussa. Hakemusten laatiminen nähdään hankalana; hakijaryhmittymiltä puuttuu tietotaito ja kokemus hakemusten tekemisestä. Haaste on myös sopivien hakijaryhmittymien sitouttaminen asiaan. HY/Ruralia-Instituutti on aktiivisesti toiminut hakijoiden tukena hakemusten laatimisessa. Uusi nimisuoja-asetus tuo kestävyden kaikki kolme ulottuvuutta (ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen) nimisuojuhakemuksissa esiin nostettaviksi asioiksi ja Suomella olisi hyvä mahdollisuus profiloitua näissä: työntekijöiden oikeudet, ilmastonmuutoskysymykset, hävikin vähentäminen, veden ja maaperän puhtaus, antibioottivapaus, eläinten hyvinvointi, jne.

Ruokaviraston niukat taloudelliset ja henkilöstöresurssit saattavat tulevina vuosina muodostua haasteeksi hakemusten käsittelyssä. Lisähaasteen uusien nimisuojujatuotteiden

rekisteröinnille tuo 1.1.2025 alkaen nimisuojahakemusten käsittelyn maksullisuus ruokavirastossa (96 €/h), mikä voi varsinkin pienille hakijaryhmille olla kynnyskysymys.

Keskeiset toimenpiteet:

- Jatketaan tiedottamista järjestelmästä ja suojauksen eduista tuottajille ja elintarvikeyrityksille niille suunnatuissa tilaisuuksissa.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Ruokatieto, Maa- ja kotitalousnaiset, MTK, SLC, ETL, MMM, Ruokavirasto.

- Järjestetään myös maakunnissa nimisuoja tilaisuuksia, joissa annetaan neuvoja ja konkreettisia esimerkkejä nimisuojahakemusten edistämiseksi ja jo rekisteröidyn nimisuojan hyödyntämiseksi. Pidetään ensimmäiset tilaisuudet Pohjois-Savossa ja Ahvenanmaalla, joissa on useita rekisteröityjä tai rekisteröintiprosessissa olevia tuotteita.

Vastuutaho: Maaseutuverkosto, HY/Ruralia-Instituutti, SLC, Visit Åland, MTK, MMM, Ruokavirasto

- Jatketaan yhteistyötä pohjoismaiden, erityisesti Ruotsin kanssa, tavoitteena yhteinen hakemus esimerkiksi metsämustikan ja -puolukan suojaamiseksi maantieteellisenä merkintänä. Kartoitetaan mahdollisuuksia yhteisiin hakemuksiin myös muiden tuotteiden osalta ja hyödynnetään Ruotsin kokemuksia nimisuojan hyödyntämisessä.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, Arktiset Aromit ry

2.2.4 EU:n menekinedistämistoimenpiteiden hyödyntäminen

EU-tason laatujärjestelmät ovat olleet EU:n menekinedistämistoimenpiteiden työohjelmissa yksi painopistealue. Suomalaisia nimisuoja tuotteita koskevia rahoitushakemuksia ei ole

toistaiseksi tehty. Olisi kuitenkin tärkeää, että myös suomalaiset toimijat voisivat hyödyntää tätä tukea suomalaisten tuotteiden markkinoinnissa sekä EU:n sisällä että viennissä kolmansiin maihin. EU-menekinedistämisrahoitusta voi hakea myös järjestelmän markkinointiin kotimaassa.

Keskeinen toimenpide

- Aktivoidaan suomalaisia toimijoita hakemaan EU:n menekinedistämisrahoitusta nimisuojusten tuotteiden markkinointiin kotimassa, muissa EU-maissa tai kolmansissa maissa.

Vastuutaho: Ruokatieto, MTK, SLC

2.2.5 Viranomaisten toiminnan kehittäminen järjestelmän tukemiseksi

Nimityksen rekisteröinti on pitkäkestoinen prosessi, joka vaatii sekä lainsäädännön tuntemista että järjestelmän osaamista. Hakijoiden tueksi tarvitaan neuvontaa ja ohjausta, ja etenkin hakemusta tehdessä on tärkeää, että hakijan ja kansallisen viranomaisen (Ruokavirasto) kesken käydään vuoropuhelua.

Nimisuoja on kuluttajalle tae siitä, että tuotteen alkuperä, raaka-aineet ja valmistusmenetelmä tunnetaan. Tämä on myös varmistettava riittävällä valvonnalla, sillä muuten menetetään kuluttajien luottamus näihin tuotteisiin.

Keskeiset toimenpiteet:

- Seurataan, miten viranomaisresurssien väheneminen ruokavirastossa ja hakemusten käsittelyn maksullisuus vaikuttavat hakemusten määrään ja laatuun. Seurataan hakemusten käsittelyä komissiossa ja ollaan niitä koskevista kysymyksistä yhteydessä vastaaviin komission virkamiehiin.

Vastuutaho: MMM, Ruokavirasto

- Nimisuojaajoryhmä kokoontuu säännöllisesti ja ottaa aktiivisesti kantaa järjestelmän kehittämiseen sekä seuraa tämän kehittämissuunnitelman toteutumista ja siinä esitettyjen toimenpiteiden jalkauttamista.

Vastuutaho: Nimitusajaryhmä

- EU:n asetuksissa säädetyt valvontatoimenpiteet toteutetaan sekä tuotantopaikoilla että markkinoilla. Vaikutetaan EU-tasolla siihen, että myös muiden maiden nimitusajatuotteiden valvonta olisi yksiselitteisempää, jotta järjestelmä ei näyttäytyisi toimijoille liian monimutkaisena. Kiinnitetään huomiota myös siihen, ettei kuluttajia johdeta harhaan, kun nimitusajatuotteita käytetään elintarvikkeiden ainesosina.

Vastuutaho: Ruokavirasto, Kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset

2.2.6 Muiden maiden hakemusten seuranta

Muiden maiden tuotteiden rekisteröinti voi mahdollisesti vaikuttaa haitallisesti suomalaisten valmistajien toimintaan ja tuotteiden markkinointiin, mikäli Suomessa valmistetut tuotteet vastaavat muiden maiden rekisteröimiä tuotteita. Erityisesti Ruotsilla on suunnitelmia hakea suojausta tuotteille, joita valmistetaan myös Suomessa. Mikäli tällaisia tuotteita havaitaan muiden maiden rekisteröintiprosesseissa tai niihin liittyvissä suunnitelmissa, on helpoin vaihtoehto keskustella suunnitelmista ja hakemuksista kyseisen maan toimijoiden kanssa jo ennen hakemuksen virallista jättämistä. Tarvittaessa voidaan harkita myös yhteishakemuksen tekemistä. Mikäli hakuprosessi on jo käynnissä, on tarpeen reagoida hakemuksiin vastaväitemenettelyssä.

Keskeiset toimenpiteet:

- Seurataan muiden maiden hakemuksien ja suunnitelmien tilannetta ja keskustellaan niistä säännöllisesti nimitusajaryhmässä.

Vastuutaho: ETL, HY/Ruralia-Instituutti, Ruokatieto, yritykset

- Selvitetään mahdollisuutta järjestää ruotsalaisten kanssa vuosittain tilannekatsaus-kokouksia, joissa käytäisiin läpi molempien maiden suunnittelemaa nimisuojarahakemuksia.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, ETL, Ruokatieto, MMM, Ruokavirasto

2.2.7 Yhteistyö käsityö- ja teollisuustuotteiden maantieteellisiä merkintöjä koskevan järjestelmän toimeenpanosta vastaavien suomalaistahojen kanssa

Käsityö- ja teollisuustuotteiden maantieteellisiä merkintöjä koskevan järjestelmän toimeenpanoa valmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä. Järjestelmällä on paljon yhteneväisyyksiä elintarvike-, viini- ja tislattujen juomien nimisuojarahajärjestelmään.

Keskeinen toimenpide:

- Koska Suomessa molemmat järjestelmät ovat vielä vähän hyödynnettyjä, on hyvä etsiä synergioita esim. mahdollisesti suojattavien tuotteiden tunnistamisessa, järjestelmistä tiedottamisessa ja tilaisuuksien järjestämisessä.

Vastuutaho: HY/Ruralia-Instituutti, TEM, MMM, PRH, Ruokavirasto